

Любов БИЧЕНКО

(м. Бердичів)

Руслана МЕЛЬНИЧЕНКО

(м. Житомир)

СПОГАДИ ПРО ВИКЛАДАЧІВ ПРИРОДНИЧОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ

Студентський період життя — найбільш цікавий і відповідальний період в житті будь якої людини. Лише з роками починаємо розуміти, яке значення для нашого виховання і становлення мали особистості наших викладачів. Отже, для них, наших Вчителів природничого факультету Житомирського державного педагогічного інституту, присвячуємо свої спогади.

Куркчі Леонід Миколайович (1935—2011 рр.) народився 4 серпня 1935 р. в м. Києві, згодом з батьками переїхав до м. Арзамас Горьковської області, де і закінчив школу. У 1953 р. родина переїхала в м. Черкаси. Куркчі Л. М. вступив до Черкаського педагогічного інституту, який у 1958 р. закінчив на відмінно. Після служби в армії працював на кафедрі фізіології людини і тварин фізкультурного факультету цього навчального закладу. Згодом вступив в аспірантуру, після закінчення якої і успішного захисту кандидатської дисертації, працював в Бердичівському педагогічному інституті спочатку на посаді доцента, а з 1968 р. виконував обов'язки декана природничого факультету. Після реформи вищих навчальних закладів і переїзду природничого факультету з Бердичева до Житомира у 1971 р., Куркчі Л. М. залишається деканом природничого факультету Житомирського державного педагогічного інституту аж до 2000 р. (за винятком 1974—1977 рр., коли він перебував на посаді проректора), працює доцентом кафедри зоології, викладаючи курс фізіології людини та тварин та студентський гурток фотосправи.

За роки педагогічної, господарської і адміністративної діяльності Куркчі Леоніда Миколайовича, в значній мірі саме завдяки його енергії і організаторським здібностям, було зроблено капітальний ремонт приміщення природничого факультету ЖДПІ на Пушкінській, 42, обладнано лекційні і лабораторні приміщення, засновано Музей природничого факультету та агробіостанцію поблизу хутора Затишшя. Будівництво останньої зайняло близько 15 років. Тут було побудовано спеціалізовані лабораторії, теплиці, оранжереї, геологічний музей, а також їдальня та гуртожиток, створено квітники, дендрарій, шкільну навчально-дослідну ділянку.

Неоціненна роль Куркчі Л. М. в екологічному вихованні студентської молоді, організації виїзних польових практик до Карпат, Прибалтики, Кавказу, Криму. Саме завдяки ним майбутні вчителі могли особисто ознайомитися з багатством флори і фауни різних природно-географічних зон.

оволодіти методиками проведення екскурсій у природу, «виживання» у польових умовах.

В період з 2001 по 2011 рр. Куркчі Л. М. працював доцентом кафедри природничо-математичних наук Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, завідувачем видавничим центром, а в останні роки свого життя — завідувачем кафедри менеджменту освіти цього ж закладу.

К. І. Копейн

Копейн Кен Іванович (1926—2002 рр.) народився 13 листопада 1926 р. в м. Москві, де жив і навчався до 1941 р. В буремні воєнні роки перебував в евакуації, згодом навчався у школі юнг на Соловках, брав участь у війні з Японією у складі Військово-морського флоту, після контузії демобілізувався, повернувся до Москви. Там Кен Іванович закінчив екстерном школу, потім Московський хутрово-хутряний інститут. Під час навчання працював в експедиції по вивченню хутрових промислових звірів у Магаданській області.

Цікавим періодом в житті Кена Івановича був уральський. В період з 1954 по 1959 рр. він працює старшим науковим співробітником заповіднику «Денежкін Камень», навчається в аспірантурі Уральської Філії

Академії Наук СРСР (УФАН). У цей же період за ініціативи його наукового керівника, відомого природодослідника С. С. Шварца відбулося створення науково-дослідного стаціонару УФАН в м. Салехарді, що знаходиться в унікальному місці Полярного кола — на березі сибірської ріки Об, в лісо-тундрі, до якої підходять масиви тайги Західного Сибіру, а недалеко знаходяться гори Полярного Уралу. На базі Салехардського науково-дослідного стаціонару УФАН досліджувались цікаві явища пристосування рослин і тварин до проживання в різних фізико-географічних зонах. Директором саме цієї наукової установи працював Копейн К. І. після успішного захисту кандидатської дисертації в період з 1959 по 1965 рр.

Згодом сім'я Копейних переїздить в Україну. Копейн К. І. працює старшим науковим співробітником Уральського філіалу Всесоюзного науково-дослідного інституту тваринництва (ВНІЖП) в м. Вінниця, де згодом був обраним за конкурсом на посаду доцента кафедри зоології Бердичівського педагогічного інституту, де й працював чотири роки.

У 1970—1971 рр. Копейн К. І. працював завідувачем кафедрою зоології Сахалінського педагогічного інституту. Невдовзі він знову повернувся на Україну і протягом понад тридцяти років (1971—2002 рр), до самої смерті працював доцентом кафедри зоології Житомирського державного

педагогічного інституту (згодом Житомирського державного університету імені Івана Франка).

Копейн К. І. читав навчальні курси «Зоологія хребетних», «Основи дарвінізму», організовував навчально-польові практики з зоології хребетних. Саме він прищепив нам та багатьом поколінням студентів природничого факультету любов до тварин, жагу пізнання їх природи, вміння спостерігати і розуміти, а його унікальне почуття гумору зробило його одним із улюблених викладачів молоді. Коло наукових інтересів Копейна К. І. було надзвичайно широким. Людина енциклопедичних знань і великого життєвого досвіду, він прекрасно знав іхтіофауну і герпетофауну України (і не тільки!), був спостережливим натуралістом-орнітологом і спеціалістом по дрібних ссавцях. Після введення у дію закону «Про охорону і використання тваринного світу» (01.01.1981 р.) було створено «Червону книгу УРСР». Важливими актами нової суверенної України стали Закони «Про охорону навколишнього природного середовища» (25.06.1991 р.), «Про природно-заповідний фонд України» (16.06.1992 р.), Постанова Верховної Ради України «Про Червону книгу України» (29.10.1992 р.) на базі багаторічних польових досліджень, здійснених Копейним К. І. під час студентських польових практик, викладачами природничого факультету ЖДУ було створено навчальний посібник «Рідкісні і зникаючі види тварин Житомирщини». Першим етапом вивчення рідкісних і зникаючих видів була інвентаризація і хоча б приблизне визначення їх чисельності в різних регіонах України. На жаль, спеціальних робіт в цьому напрямку на Житомирщині проводилось мало. Співробітниками кафедри зоології природничого факультету ЖДПУ здійснено роботу по написанню посібника. У посібнику на основі власних спостережень, під час навчально-польових практик, музейних колекцій, матеріалів обласної організації з охорони природи, відділу природи Житомирського краєзнавчого музею, Поліського природного заповідника та літературних джерел охарактеризовано рідкісні та зникаючі види тварин Житомирщини. У ньому подається систематичний список видів, що охороняються в області і занесені до Червоної книги України, короткий опис їх зовнішнього вигляду, статус в Україні і Житомирщині, ареал, особливості екології, причини зниження чисельності та заходи по охороні. У нашому регіоні зустрічається, за попередніми підрахунками, 26 видів комах, по одному виду молосків, круглоротих, земноводних і плазунів, 33 види птахів та 15 видів ссавців, що мають охоронний статус. З них *попуха очеретяна (Bufo calamita)* — на Житомирщині протягом 1970—1980 рр. було виявлено декілька особин у Новоград-Волинському, Олевському р-нах, *мідянка (Coronela austriaca)* — зафіксовано понад 30 місцезнаходжень, переважно у Поліській зоні, *лелека чорний (Ciconia nigra)*, *скопа (Randion haliaetus)*, *сокіл мандрівний (Falco peregrinus)*, *сокіл-балобан (Falco cherrug)*, *шуліка рудий (Milvus milvus)*, *орлан-білохвіст (Haliaeetus albicilla)*, *підорлик великий (Aquila clanga)*, *лунь польовий (Circus cyancus)*, *беркут (Aquila chrysaetys)*, *дрофа (Otis tarda)*,

xoximsa (Tetrax tetrax), сич волохатий (Aegoliys funereus), нузач (Bubo bubo), синуха (Tyto alba), сокопуд сірий (Lanius excubitor), очеретянка прудка (Acroctphalus paludicola), корольок червоноголовий (Regulus ignicapillus), нічниця ставкова (Myotis dasycneme), заєць білий (Lepus timidus), садовий вовчок (Elomys guercinus), борсук (Meles meles), норка європейська (Mustela lutreola). Саме з ініціативи Кена Івановича (і в значній мірі його особистим зв'язкам) створювалася унікальна зоологічна колекція, яка послужила основою для Музею природи ЖДУ, яка і нині радує своїх відвідувачів цікавими експонатами тварин з усіх куточків нашої планети.

А. П. Стадниченко

Стадниченко Агнеса Полікарпівна — доктор біологічних наук, професор, з 1973 р. і по теперішній час — завідувачка кафедри зоології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Народилася Агнеса Полікарпівна 18 вересня 1935 р. у м. Пирятині Полтавської області. У 1958 р. закінчила біологічний факультет Львівського державного педагогічного університету, де здобула спеціальність вчителя біології та хімії. Стадниченко А. П. працювала за спеціальністю в школах м. Львова, згодом навчалася в аспірантурі на кафедрі зоології безхребетних Львівського державного університету ім. І. Франка. По закінченні аспірантури працювала старшим викладачем, а з 1970 р. —

доцентом Астраханського технологічного інституту рибної промисловості та господарства.

З 1971 р. Агнеса Полікарпівна працює в Житомирському державному педагогічному інституті ім. І. Франка спочатку доцентом, а з 1984 р. — професором. З 1973 р. ось уже тридцять років поспіль вона завідувачка кафедри зоології. Основні навчальні курси, які веде професор А. П. Стадниченко «Зоологія безхребетних», «Гідробіологія», «Основи трофології».

Агнеса Полікарпівна — перша в Україні жінка-малаколог, засновник унікальної наукової малакологічної школи, що займається вирішенням різноманітних проблем, які стосуються фауни, систематики, поширення, екології молюсків. Об'їздивши усю Україну, Стадниченко А. П. збрала величезні колекційні матеріали черепашок прісноводних молюсків (понад 225 видів), котрі зберігаються в Національному науково-природничому музеї НАН України (Київ), у Державному природничому музеї НАН України (Львів), зоологічному музеї Російської Академії наук (Санкт-Петербург) та на природничому факультеті Житомирського державного університету.

Наслідком систематичного глибокого дослідження малакофауни України став вихід друком та депонування Стадниченко А. П. 13 монографій

(в тому числі і трьох в серії «Фауна України» АН УРСР), присвячених різноманітним групам молосків та їх паразитам — трематодам.

Агнеса Полікарпівна — вмілий організатор науково-дослідницької діяльності студентів, керівник студентських наукових проблемних груп. Крім того, з 1992 р. на кафедрі зоології функціонує аспірантура. Під керівництвом Стадніченко А. П. її учнями було захищено 1 докторську та 18 кандидатських дисертацій в галузі зоології, екології, гідробіології, гельмінтології, паразитології. Крім того, члени Житомирської малакологічної школи виступили ініціаторами і співорганізаторами міжнародних малакологічних конференцій, котрі традиційно, чотири рази поспіль (у 2002, 2004, 2006, 2012 рр.) було проведено на базі університету при організаційній підтримці установ Національної Академії Наук України (Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена, Інституту гідробіології, Інституту геологічних наук), а також державного управління екології та природних ресурсів у Житомирській області.

Агнеса Полікарпівна користується заслуженою повагою серед колег та студентів. Це глибоко порядна і інтелігентна людина, вона володіє п'ятьма мовами, неодноразово отримувала гранти фонду «Відродження». Недарма Стадніченко А. П. удостоєна таких почесних звань як відмінник народної освіти України, Заслужений працівник народної освіти України, Академік Академії наук вищої школи України, почесний професор ЖДУ. Вона нагороджена медалями «Ветеран праці» та «Федерації науковців України», знаками «Софія Русова», «Слава ЖДУ», «За наукові досягнення», грамотами Вищої Атестаційної Комісії «За вагомий внесок у державну систему атестації наукових кадрів вищої кваліфікації України» та Верховної Ради України «За заслуги перед українським народом».

Ми вже давно дорослі, працюємо в школах, навчаючи молоде покоління українських громадян, намагаємось повторити в своїй діяльності всі хороші риси наших прекрасних викладачів.

